

Pellérdi Rezső

pellerdi.rezso@zmne.hu

Pete Dóra

pete.dori@gmail.com

AZ A/H1N1- INFLUENZA PANDÉMIA KATASZTRÓFAVÉDELMI ASPEKTUSAI

Absztrakt

A világ globalizációjának következtében egyre nagyobb a veszélye annak, hogy a lokális influenza járványokból könnyen világméretű humán katasztrófa válik. A nagyméretű terjedés megakadályozására az egyes országoknak jól felépített és határozott válaszokat kell adnia. A cikk bemutatja az A/H1N1 influenza pandémia jellemzőit, kialakulásának, terjedésének körülményeit, elemzi a Magyarországra gyakorolt hatását és kiemeli a nemzetközi és a magyar egészségügyi, katasztrófavédelmi szervek és a Magyar Honvédség együttműködésének, közös helyzetértékelésének valamint az egységes beavatkozásnak a fontosságát

In the result of the world's globalisation the danger is increasingly bigger that the local flu epidemics can easily transform into worldwide human catastrophe. Onto preventing of the large spread the countries have to give well developed and determined answers.

The article presents the features, the circumstances of the development and spread of A/H1N1 flu pandemic, analyses the effect has on Hungary and emphasizes the importance of the cooperation, common situation evaluation and the uniform intervention of the international and Hungarian medical, disaster management organs and the Hungarian Armed Forces.

Kulcsszavak: *globalizáció, influenza, pandémia, katasztrófavédelem ~ globalisation, flu, pandemic, disaster management*

BEVEZETÉS

Manapság csak akkor kapjuk fel a fejünket valamilyen katasztrófa hallatára, ha a szélsőséges időjárás vagy természeti csapás hatására fálvak, városok dőlnek romba és jelentős anyagi kárról, hatalmas pusztulásról, halálos áldozatokról számolnak be a hírekben. De miért nem figyelünk jobban azokra a katasztrófákra, amelyek ugyan ritkán ütnek fel a fejüket, ugyanakkor veszélyességüket tekintve korántsem maradnak alul a többihez képest?

A madárinfluenza eltűnésével újból kevesebb szerepet kapott az influenzás pandémiára való felkészülés, egészen addig, amíg Mexikóban meg nem jelent egy teljesen új vírustörzs, amellyel eddig még nem találkozott az emberiség. A hatás gyors volt és kirobbanó, az új törzs virulensége meglepő gyorsasággal fejlődött, így viszonylag kevés időbe telt, amíg a vírus elérte azt a szintet, hogy képes legyen emberről emberre terjedni. A gyors terjedésen kívül aggodalomra adott okot az is, hogy nem várt mennyiségű haláleset is történt. Így elkerülhetetlen volt, hogy a média segítségével ne ezzel foglalkozunk, szinte az egész világon.

A cikk megírását az inspirálta, hogy feltárjuk a pandémia megelőzésével kapcsolatos cselekvési rendszert, annak szükségességét és elégségességét.

A probléma gyökere az, hogy az elmúlt 100 év pandémia katasztrófái bebizonyították, hogy az emberiség nem készült fel az ilyen veszélyek elhárítására, kezelésére. Kérdéses, jelenleg van-e valami lehetőség még az emberiség birtokában, ami meggátolja a terjedést az ilyen világjárványok esetében, vagy vagyunk-e már annyira felkészültek, hogy el tudjunk hárítani egy ilyen humán katasztrófa bekövetkezését?

1. TÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

Az influenza vírus okozta ragályos, heveny légúti tünetekkel járó betegség már az ősidők óta fenyegeti az emberiséget. Sok leírás maradt meg arról a jelenségről, miszerint egy-egy földrajzi területen tömegesen előforduló, súlyos lefolyású, magas lázzal járó megbetegedéseket észleltek. Ezek a járványok amilyen gyorsan kialakultak, olyan gyorsan be is fejeződtek. Az első erről szóló írásos emlékek i.e. 412-ből, Hippokratésztól maradtak fenn.

Két kutató- Webster és Hirsch- áttanulmányozta az 1500-as és 1850-es évek között született krónikákat, olyan leírásokat keresve, amelyben légúti megbetegedésekkel kapcsolatos járványokat említene. A feltárt iratokból felismert törvényszerűségek szerint a járványok viszonylag gyakran jelentkeztek, de két járvány között a betegség szinte teljesen eltűnt. Megfigyelhető volt továbbá az is, hogy a tömeges méretű fertőzések nem voltak egyformán súlyosak, de jellemző módon a halálozás a hatvan év feletti körében jóval magasabb volt, mint a fiatalok körében. Ám a „Spanyolnátha” minden addigi járványnál több áldozatot követelt.

1.1. A spanyolnátha

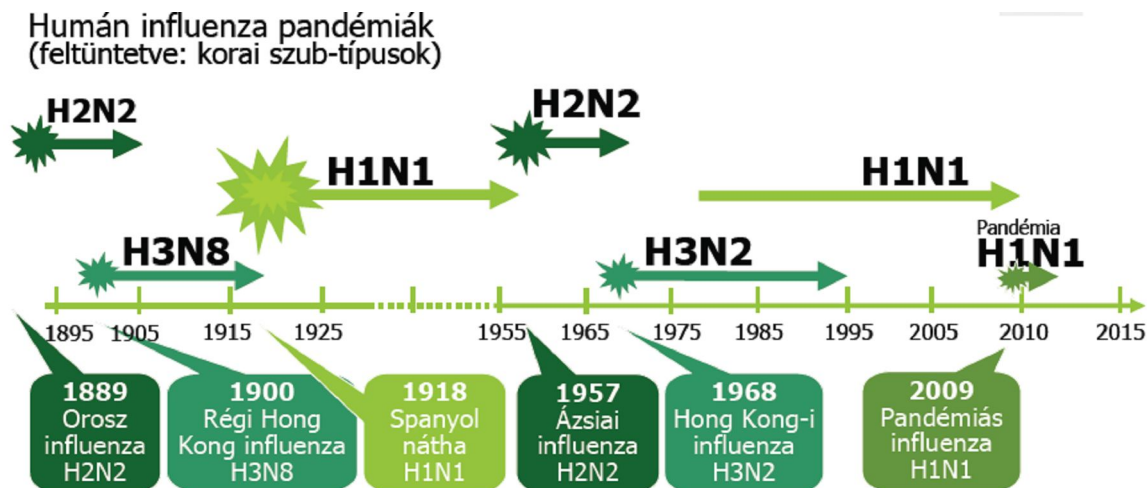
Az 1918 márciusától 1920 májusáig tartó, a történelem ilyen rövid idő alatt legpusztítóbbnak tartott járványában: világszerte 50-100 millió embert halt meg. A vírus azért volt olyan pusztító, mert az emberi szervezetben az immunrendszer túlzott reakcióját váltotta ki, az úgynevezett citokin¹ vihart. Az immunrendszer citokinok tömegét bocsátotta a tüdő szöveteibe, emiatt fehérvérsejtek özönlöttek oda, károsítva a tüdőszöveteket és vizenyőt

¹ Citokin: a jelzőmolekulák egy fajtája, amely a sejt-kommunikációban játszik alapvető szerepet

Forrás: http://www.nyf.hu/others/html/biologia_intezet_elemei/immunologia/citokinek_citokinreceptorok.ppt

Letöltés: 2009. október 23.

okozva, ami megakadályozta a légzést. Más világvilágjárványoktól eltérően, amelyek főképp az öregekkel és a gyerekekkel végeztek, a spanyolnátha nagy számban végzett fiatal felnőttekkel, akiknek erős volt az immunrendszere és ezért erős védekező reakciót produkált. A járvány azért kapta a spanyolnátha nevet, mert Spanyolország volt az egyetlen semleges európai ország az első világháború idején, ahol nem cenzúrázták a járványról szóló híreket és az áldozatokról folyamatosan jelentéseket közöltek, miközben más országokban ezt nem engedték szerepelni a hírekben, hogy megelőzzék a pánikot. Az a vírustörzs, ami ezt a járványt okozta Kínából került az Egyesült Államokba, majd Európába, onnan már az egész világon elterjedt, főként a gyarmatok révén.

1. ábra. Influenza pandémiák 1889-től napjainkig²

1.2. A pandémia meghatározása

Pandémiának a világvilágjárványokat nevezzük. Influenza pandémiáról akkor beszélünk, amikor szinte minden földrészen pusztít az influenzavírus. Mivel a vírus antigénjeiben rendkívül változatos, így időszakonként újabb és újabb variánsok bukkannak fel, amelyek ellen a lakosság nagy része nem védett, még nem alakult ki ellenük a szervezet saját védekező rendszere, így rendkívül fertőzőképesek. Pandémiáról akkor beszélhetünk, ha egy ilyen vírus jelenik meg – amely ellen az emberek többsége védtelen, nincs ellene oltóanyag sem –, és amely komoly megbetegedést okoz, valamint rendkívül gyorsan terjed országról országra, egyik földrésről a másikra.

1.3. Pandémia szakaszai

A világvilágjárványok lezajlásának időszakait az Egészségügyi Világszervezet különböző fázisokra osztotta. Az egyes időszakok jellemzői eltérőek egymástól, és eltérő cselekvési tervet kívánnak meg. Ez a fázisfelosztás adja minden ország számára a pandémiára való felkészülés alapjait.

² Forrás: Dr. Csohán Ágnes: Az új influenzavírus tapasztalataink és feladataink, 2. o.

WHO fázisbeosztás ³			
Inter-pandémiás időszak			
1. fázis	Emberből nem mutattak ki új influenzavírus altípust. Olyan influenzavírus altípus, amely már okozott emberi megbetegedést, előfordulhat állatokban, ám ha jelen is van azokban, az ember fertőzésének/megbetegedésének kockázata alacsony.		
2. fázis	Emberből nem mutattak ki új influenzavírus altípust, azonban a cirkuláló állati influenzavírus altípus komoly megbetegedési kockázatot jelent az ember számára		
Pandémiás riasztás időszaka			
3. fázis	Az állati influenzavírus altípus emberi fertőzéseket okoz, de a vírus emberről emberre nem terjed, legfeljebb nagyon ritkán, közeli érintkezés révén.		
4. fázis	Emberről emberre történő korlátozott terjedés következtében az emberi megbetegedések csupán kis gócekban jelentkeznek, a terjedés igen kis területre korlátozódik, ami arra utal, hogy a vírus még nem adaptálódott az emberi szervezethez.		
5. fázis	Az emberi megbetegedések nagyobb gócekban jelentkeznek, de az emberről emberre történő terjedés még mindig csak kis területre korlátozódik, ami arra utal, hogy a vírus egyre jobban adaptálódik az emberi szervezethez, de az emberre történő terjedési képessége még nem tökéletes.		
Pandémiás időszak			
6. fázis	Az új influenzavírus altípus fokozott intenzitással folyamatosan terjed a lakosság körében.	6. a.	Az új influenzavírus altípus terjedése abban az országban, ahol kialakult.
		6. b.	Az új influenzavírus altípus más országban is megjelenik
		6. c.	Az új influenzavírus altípus Európában is megjelenik
		6. d.	Az új influenzavírus altípus által okozott igazolt megbetegedések megjelenése Magyarországon.
		6. e.	Az új vírus Magyarországon regionális járványt okoz.
		6. f.	Az új vírus Magyarországon országos járványt okoz
		6. g.	A pandémia első hullámának lezajlása Magyarországon
		6. h.	A pandémia második/harmadik hulláma Magyarországon

³ Forrás: <http://www.pandemia.hu/pandemia-fo.html>

Letöltés ideje: 2009. október 14.

A járványt követő időszak:

Az új vírus által okozott megbetegedések előfordulási gyakorisága a megfelelő surveillance-szel⁴ rendelkező országok többségében a járvány csúcán tapasztalt szint alá csökken.

Lehetséges következő járványhullám:

A pandémiát okozó influenza vírus által okozott megbetegedések előfordulási gyakorisága a megfelelő surveillance-szel rendelkező országok többségében újból emelkedik.

Pandémiát követő időszak:

Az influenza előfordulása a megfelelő surveillance-szel rendelkező országok többségében a szezonális influenza előfordulási gyakoriságának alapszintjére tér vissza. Visszatérés az interpandémiás fázisba.

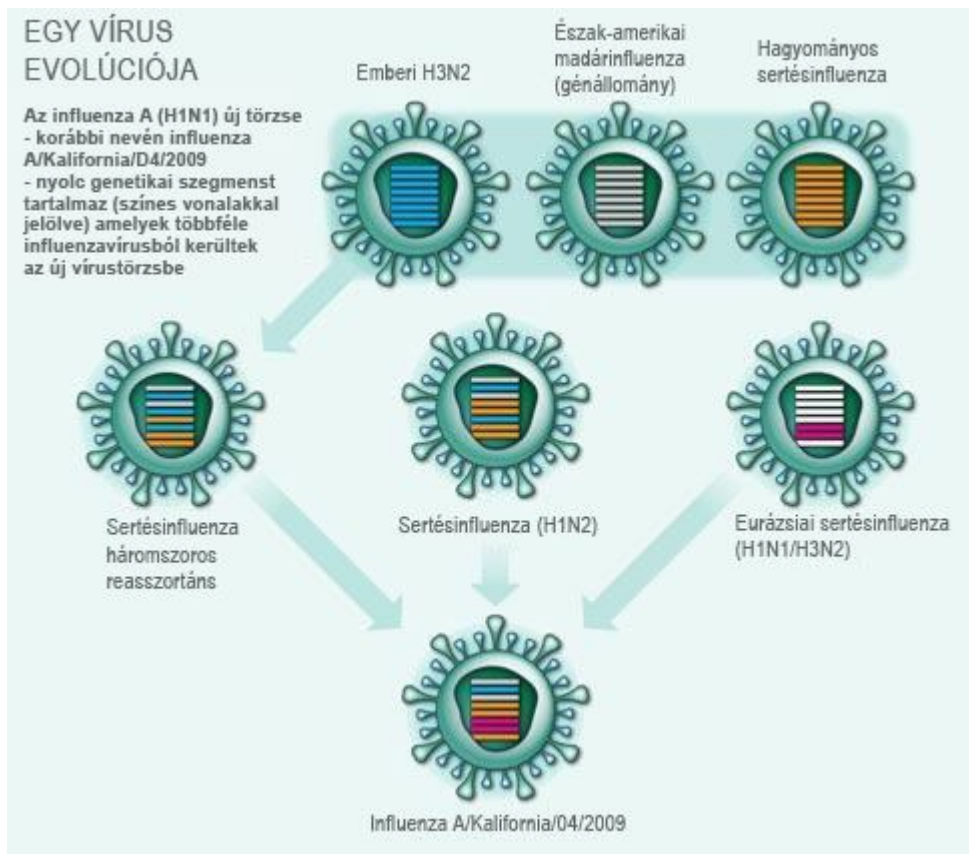
2. A/H1N1 INFLUENZA

2.1. Mi is valójában az új humán influenza (sertésinfluenza)?

A sertésinfluenza tulajdonképpen nem más, mint az influenza A vírus, H1N1 vírustörzse által okozott fertőző, akut, légúti megbetegedés. A sertésállományban ehhez hasonló influenzajárvány sokszor előfordulhat, mivel a sertések egyfajta olvasztótégelyei a különböző influenza altípusoknak, mint a madárinfluenza, humán influenza és persze a sertésinfluenza. Így fordulhat elő, hogy ezen altípusoknak a genetikai állománya keveredjen és kialakuljon egy emberre is veszélyes újfajta megbetegedés.

Ezt az új emberre is veszélyes vírust gyakran emlegetik így, mert laboratóriumi vizsgálatok során megállapították, hogy a kórokozó számos génje meglepően hasonló az észak-amerikai sertésekben kimutatott szokványosan előforduló influenzavírusokéhoz. Az új vírus nyolc genetikai szegmensének ez a kombinációja korábban sem sertés-, sem emberi influenzavírusokban nem fordult elő. Kiderült: mind a nyolc szegmens madarakban alakult ki. A madaraktól aztán sertésekre került át, és bennük hosszú időn át - egészen 1918-tól, a spanyolnáthajárvány kezdetétől 1998-ig - keringett és kombinálódott. A sertésekben 1998-ra alakult ki egy úgynevezett háromszoros hibridvírus (reassortáns), amely emberi-, madár- és sertés eredetű géneket is tartalmaz, és attól kezdve kering Észak-Amerikában és Ázsiában (az új vírus nyolc génszegmensből ez hat eredetért felelős). Ez a vírus kombinálódott aztán eurázsiai sertésinfluenza-vírusokból származó további génekkel, így alakult ki az új vírus nyolc genetikai szegmense. A szakemberek ezért négyeszeres genetikai keveredést tartalmazó, idegen gént hordozó, rekombináns vírusnak nevezik. A nyolc génszegmensben egyelőre nem találtak meg a vírus emberek közötti terjedését lehetővé tevő szekvenciákat, ezek a vírusgenom egyelőre ismeretlen részén lehetnek. A további, részletes elemzések a védőoltás pontos kifejlesztése szempontjából alapvető fontosságúak.

⁴ Bár a surveillance szónak van magyar megfelelője (megfigyelés), de a nemzetközi szakirodalom (így a hazai is) az eredeti angol kifejezést használja. Így dolgozatban sem térünk el ettől a sémától.

2. ábra. Az A/H1N1 vírus kialakulása⁵

2.2. Tünetek

Az új típusú influenza tünetei megtévesztésig hasonlítanak a szezonális influenza megszokott és jól ismert tüneteire, amelyek a következők lehetnek: magas láz, köhögés, végtagfájdalom, fáradtság, kimerültség, levertség, hidegrázás, fejfájás, orrfolyás, torokfájás, légzési nehézségek, valamint súlyosabb esetben ezekhez még hányás és hasmenés is társulhat, a legrosszabb esetben a szövődmények halált is okozhatnak. Viszont van egy fontos tulajdonság, ami alapján könnyen el tudjuk dönteni, hogy szezonális influenzával vagy az új influenzával fertőződünk meg. Mégpedig az a tény, hogy míg a szezonális influenzánál a tünetek egymás után következnek és egyre súlyosbodnak, addig az új típusú megbetegedésnél ezek a tünetek hirtelen és egyszerre jelentkeznek, előzmények nélkül. Fontos megjegyezni, hogy a sertésinfluenza súlyosbíthatja a betegek esetlegesen már meglévő krónikus orvosi állapotát.

Az influenza igazi veszélye a szövődményeiben rejlik. Felnőtteknél okozhat bakteriális tüdőgyulladást, a krónikus hörghurut heves fellángolását, agyi keringészavart, szívinfarktust, toxikus sokk tünetegyüttest, agyhártya- és agyvelőgyulladást, veseelégtelenséget, az anyagcsere betegségek (pl.: cukorbetegség) egyensúlyának felborulását, és kialakulhat még néhány ritka, de igen veszélyes más betegség is. Az influenza vírus kaput nyit a légutakat megbetegítő bakteriális korokozók előtt, ezért fontos az időbeni felismerés és kezelés!

⁵ Forrás: WHO: A (H1N1) influenza 37. frissített változat-
http://www.antsz.hu/portal/portal/infl_who_kozlemenyek.html?menuid=6dd412ec-3aff-11de-85eb-6357d2760e52

Letöltés ideje: 2009. május 23.

2.3. A pandémiás oltóanyag

Az influenza ellen a jelenleg ismert leghatékonyabb védekezés a specifikus védőoltás. A pandémiás A/H1N1 vírust tartalmazó influenza vakcina humán klinikai vizsgálatai 2009. augusztus 13-án kezdődtek meg. A vizsgálatok a 18-60 év közötti felnőttekre, a 60 év felettiekre, a 3-12 éves gyerekekre, a 12-18 éves serdülőkre, valamint a 3-6 hónapos gyermekekre terjednek ki. Ezek alapján elmondható, hogy a vakcina teljesíti az ellenanyag szint növekedésére vonatkozó klinikai vizsgálati követelményeket. A vakcina beadást követő enyhe mellékhatások jellegüket és előfordulási arányukat tekintve megegyeznek a szezonális vakcinával oltottaknál tapasztalt mellékhatásokkal.

A magyarországi influenza elleni pandémiás vakcina engedélyezése az erre vonatkozó uniós ajánlások szerint zajlott. Eszerint az oltás egy úgynevezett „mock up” vakcina (modell vakcina) engedélyét felhasználva engedélyezik a gyógyszer-engedélyező hatóságok. Ez azt jelenti, hogy a készítményt már elkezdik kifejleszteni még a járvány terjedése előtt. Modellként általában a H5N1 vírustörzset használják, mivel ez az az új influenzatörzs, amely a legjobban hasonlít a pandémiát okozó vírushoz, egyik szezonális influenzavírussal sem azonos és világjárványt okozhat. A beazonosítását követően a hazai gyártó is megkapta a járványt okozó új vírustörzset: A/California/7/2009, az atlantai székhelyű Betegségmegelőzési és Járványügyi Központtól és áttért a modell vakcináról a pandémiás oltóanyag kifejlesztésére, amihez a modell vakcinához végzett vizsgálatok egy részét is felhasználta. Az engedélyezési eljárás folyamán az Országos Gyógyszerészeti Intézet által már forgalomba hozatalra engedélyezett H5N1-es vírustörzset tartalmazó Fluval P prepandémiás monovalens⁶ influenza vakcina engedélyének módosítására- úgynevezett törzsváltásra- került sor a vakcinába beépített vírustörzs megváltoztatása miatt.

A vakcina megfelel a WHO és az Európai Bizottság pandémiás helyzetre vonatkozó ajánlásainak. Magyarországnak saját oltóanyag termelő kapacitása és kidolgozott gyártástechnológiája van, amivel az Omniinvest cég rendelkezik. A védőoltások beadását követően mintegy 10-14 nap szükséges ahhoz, hogy a megfelelő védettség kialakuljon.

3. A KATASZTRÓFAVÉDELEM HELYI PREVENCIÓS INTÉZKEDÉSEI, MEGELŐZÉSI CSELEKVÉSTERVE ÉS A PANDÉMIÁRA VALÓ FELKÉSZÜLÉS MAGYARORSZÁGON ÉS FEJÉR MEGYÉBEN

Az egészségügyi és katasztrófavédelmi központi szervek és egyéb társszervek, már a vírus amerikai megjelenése után, az információk tükrében, meghozták az elsődleges intézkedéseket annak érdekében, hogy a magyarországi és a megyei e témában érintett szakember gárda fel tudjon készülni a beavatkozásra. Ennek érdekében mind az egészségügyi, katasztrófavédelmi és egyéb társszervek (azok, akiknek nincsen közvetlen beavatkozási feladatuk) lefontosították, kiegészítették a már meglévő pandémia terveiket, illetve az ilyen tervekkel nem rendelkező szerveknél az Országos Tisztiorvosi Szolgálat ajánlásának megfelelően új tervek készültek. A megyékben, védelmi igazgatási előadássorozat keretében a polgármesterek, a jegyzők, valamint a védelmi referensek megismerkedhettek az új humán influenza hatásmechanizmusával, a prevenció lehetséges módozataival, a magyarországi felkészülés aktuális állapotával és a világban bekövetkezett terjedés jelenlegi helyzetével. Így-

⁶ Monovalens: csak és kizárólag ezt a vírust tartalmazó (vakcina)

Forrás: www.gyakorikerdesek.hu

Letöltés ideje: 2009. október 25.

talán sikerült a helyi védekezés elsőszámú irányítóit felkészíteni az élőhelyükön esetlegesen bekövetkező pandémia következményeire.

A védekezésre való felkészítést az előadások keretében A Megyei Tisztiorvosi Szolgálat, a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok, valamint a Polgárvédelmi Kirendeltség szakemberei hajtották végre.

A Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságok 2009. májusában megkezdték a hivatásos, önkéntes és létesítményi tűzoltóságok felkészítését, melynek keretében felhívták a parancsnokok, munkahelyi tűzvédelmi vezetők figyelmét a H1N1 influenza veszélyeire. Pontosították a Veszélyelhárítási Terv Influenza Pandémia résztervét. Szakmai háttéranyagokat dolgoztak ki a Nemzeti Influenza Pandémiás Terv alapján és segítségnyújtást biztosított a megye tűzoltással, kárelhárítással foglalkozó szervei részére saját influenza pandémia tervük elkészítésére.

2009 szeptemberében az Egészségügyi Miniszter tájékoztatta az Önkormányzati minisztert, hogy a WHO, valamint az EU járványügyi ajánlásainak megfelelően kialakították az influenza pandémia elleni védekezés alapvető eszközét szolgáló védőoltáshoz az oltandók prioritási sorrendjét.

Ez alapján elsőként oltandó a Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek állománya, továbbá a nemzetgazdaság működésének fenntartásában, a lakosság alapvető ellátásában, a közszolgáltatások fenntartásában résztvevő alapvető szolgáltatók kulcsfontosságú dolgozói. Az OTH megkezdte az oltóanyagok disztribúciós tervének, illetve az oltásban részesültek dokumentálása előkészítését.

Mindezeknek megfelelően az Önkormányzati Miniszter iránymutatása és az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság utasítása alapján megkezdődött a megyei katasztrófavédelmi igazgatóság, hivatásos önkormányzati, az önkéntes, és a főállású létesítményi tűzoltóságok állományáról készített nyilvántartási adatok felterjesztése. Az adatok birtokában megküldésre került az oltandók létszáma, így lehetőség nyílt a FLUVAL A,B általános influenza elleni védőoltás beszerzése mellett a FLUVAL P új humán influenza elleni vakcina leszállítása.

3.1. Megyei katasztrófavédelmi feladatok járvány kitörésekor

Amikor még nincs kihirdetett járványügyi veszélyhelyzet, a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságnak elsősorban közreműködő jellegű szerepe van. Közreműködik az önkormányzatokkal, a tűzoltóságokkal és a szállítási, a fertőtlenítési, mintavételi, lakossági tájékoztatási és a karantén intézkedések végrehajtásában. Fontos a kisegítő személyzet és a nélkülözhetetlen anyagi- technikai és humán erőforrások biztosítása.

Veszélyhelyzetben továbbra is elsősorban a közreműködő feladatok a jellemzőek, a végrehajtók kiegészülnek a lakosság köréből szervezett polgári védelmi szervezetekkel, ebben az esetben a közegészség- és járványügyi-, valamint állat- és növényvédelmi szakalegységekkel is.

Amennyiben a Kormányzati Koordinációs Bizottság valamint a Megyei Védelmi Bizottság megkezdik működésüket, a koordináció feladataiban és a munkaszervek tevékenységében jelentős részt vállal a Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság. Influenza pandémia esetén, amennyiben a fertőzés terjedését a prevenció eszközeivel nem sikerül kellően megelőzni, magas megbetegedési arány jelentkezhethet az állomány teljes körében. Ez nagy részben függ attól, hogy a védőoltásokkal sikerül-e időben, hatásosan megvédeni az állományt. Hasonlóan az egészségügyi dolgozókhöz, a rendvédelmi szervek állománya - ezen belül az igazgatóság állománya- ebben elsőbbséget élvez.

A megbetegedések függvényében gondoskodni kell a feladatok rangsorolásáról, a helyettesítésekről, ha szükséges a betanításról, kiképzésről. A helyettesítés szempontjából már normál időszakban fontos felmérni az állomány meglévő képesítéseit. Minősített időszakban a folyamatos működés érdekében sor kerülhet a szervezetek, a munkarend, a munkaidő megváltoztatására.

3.2. Minősített időszakban a MVB és a Helyi Védelmi Bizottságok munkaszervezetei tevékenységében való részvétel, azok szakmai támogatása

A készenléti feladatot ellátóknak az átlagosat többszörösen meghaladó, folyamatosan jelentkező feladatokkal kell számolniuk. A várható járvány alapvetően befolyásolja a fekvőbeteg ellátó intézetek szakmai működését. A terveinkben foglaltaknak megfelelően támogatjuk őket jelentős többletfeladataik ellátásában.

Katasztrófa méretű járvány bekövetkezése esetén, ha a megelőzés nem elég hatékony, felértékelődik az egészségügy civil támogatásának jelentősége. Az ellátás segítésére bevonhatók a polgári védelmi kötelezettség alapján polgári védelmi szervezetbe behívásra kerülő személyek.

Az influenza pandémia által kiváltott katasztrófa, illetve járványügyi veszélyhelyzet felszámolása szakmailag elsődlegesen az egészségügyi ágazat feladata, azonban az egészségügy önmagában nem képes a járvánnyal kapcsolatos minden következmény és megoldandó kérdés kezelésére. Az eredményes védekezés és felszámolás csak a kormányzat és a társadalom együttes közreműködésével valósítható meg.

4. A MAGYAR HONVÉDSÉG INFLUENZA PANDÉMIA TERVE

4.1. A Honvédelmi ágazat kötelezettségei az ágazaton belüli veszélyeztetettség esetén:

A honvédelmi ágazatot érintő súlyos influenza pandémiás helyzet kezelése alapvetően a belső védelmi tervek alapján végzett tevékenység végrehajtásával valósul meg a Honvédelmi Katasztrófavédelmi Rendszer (a továbbiakban: HKR) bázisán. A honvédelmi ágazat elsődleges feladata a Magyar Honvédség (a továbbiakban: MH) működőképességének megőrzése és alapvető feladatainak ellátása, továbbá a hivatásos és önkormányzati katasztrófavédelmi szervekkel való fokozott együttműködés az influenza pandémia elleni védekezés valamennyi időszakában. A védekezésben és a felkészülésben alapvetően a következő szervezetek vesznek részt:

- Magyar Honvédség Közegészségügyi – Járványügyi Szolgálat (MH KJSZ)
- Honvédelmi Minisztérium Állami Egészségügyi Központ (HM ÁEK)
- Magyar Honvédség Dr. Radó György Honvéd Egészségügyi Központ (MH HEK)

4.2. Az Influenza Pandémia Terv

A terv azzal a céllal született, hogy ennek alkalmazásával az MH képes legyen saját csapatainak megóvására, egy előre kidolgozott terv alapján csökkenthető legyen az esetleges megbetegedések vagy akár halálesetek száma. Biztosítva legyen az ellátás a tömeges méretű megbetegedések esetén, valamint alapvető cél, hogy felszámolják a járványt. Ez az okmány a

HKR Ágazati Katasztrófavédelmi Terv része. Hatálya kiterjed a Honvédelmi Minisztériumra, a Honvédelmi Minisztérium közvetlen alárendeltségébe és felügyelete alá tartozó és a Magyar Honvédség hadrendje szerinti szervezetek összességére.

A tervben foglaltak megértéséhez, alapfogalmakból összeállított jegyzéket, valamint az okmány felhasználhatóságát bizonyítandó, az ebben a tervben foglaltak jogszabályi háttérének jegyzékét is megtalálhatjuk.

A pandémia szakaszainak bemutatása után - amely megegyezik az eddig ismertetettel- a tervben olvashatóak az előírányzott feladatok.

4.3. A honvédelmi ágazat feladatai a pandémia különböző időszakaiban

Az ágazat feladatai a pandémia időszakaiban a következők:

- ❖ Az egészségügyi vonatkozások tekintetében elkülönülnek a Felkészülési Időszak Feladatai és a Védekezési Időszak Feladatai.
 - A Felkészülési Időszakban Nemzeti Influenza Pandémia Prevenciók Bizottság meghatározza az aktuális teendőket, felülvizsgálja és értékeli a felkészültség helyzetét, javaslatokat tesz a további teendőkre. A Járványügyi Védekezési Munkabizottság áttekinti milyen más ágazathoz tartozó szervezetek közreműködésére lehet szükség a későbbiekben. Létrehozzák a MH Pandémiás Prevenciók Bizottságot, amely kezdeményezi a költségvetési források biztosítását, egyeztetni és pontosítja az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósággal azokat a feladatokat, amelyekben a katasztrófavédelmi szervek közreműködése szükséges. Az MH teljes személyi állománya részére tájékoztatót tartanak a járványveszélyről, a védekezés módjáról, az oltóanyag ellátás rendjéről. Intézkednek a külszolgálat személyi állományára vonatkozóan a járványügyi védelem megszervezésére.
 - A Védekezési Időszak Feladatai között szerepel:
 - A Surveillance, azaz influenza figyelő szolgálat működését megerősítik az alábbi szempontok alapján: folyamatos kapcsolattartás az üzemeltető Országos Epidemiológiai Központtal, aktualizálják az influenzával kapcsolatos szakmai irányelveket, az egészségügyi szolgálatok vezetője folyamatosan jelenti a munkahelyi hiányzásokat, az influenza vakcinák felhasználását, szövődmények előfordulását, a felgyógyultak állapotát.
 - A Laboratóriumi diagnózis, amelyet az ÁNTSZ rendel el, abban az esetben, ha halálos kimenetelű influenza megbetegedés történik. A diagnózissal kapcsolatban figyelni kell arra, hogy a mintagyűjtésre és szállításra az infekciókontroll szabályai érvényesek. Rapid diagnosztikai tesztek eljuttatása az alakulatokhoz.
 - Járványügyi Intézkedések keretében korlátozhatják a kiképzések, gyakorlatok végrehajtását, a napi élet egyes szakaszait. Elrendelhetik a az előzetes terveknek megfelelően a védőoltások megkezdését. MH Főepidemiológus Operatív Csoportokat jelöl ki és együttesen járványügyi vizsgálatot végeznek, elvégzik a mintavételezést, felügyelik a fertőtlenítés végrehajtását.
 - Az oltások rendjénél különböző prioritásokat kell figyelembe venni. Előzetesen meg kell állapodni az illetékes állami szervekkel, védőoltás gyártókkal, hogy az MH teljes személyi állományát lefedő mennyiségű, azonnali hozzájutási prioritást élvezzen. Az oltási prioritás is kidolgozásra kerül, különböző prioritási csoportok kijelölésével.

- ❖ A Magyar Honvédség Közegészségügyi- Járványügyi Szolgálatának szakfeladatai:
 - Az MH Influenza Pandémia Bizottsága 8 főből áll, Katasztrófavédelmi Operatív Csoportként működik a HKR részeként. Feladatai többek között, hogy meghatározza a járvány megelőzéséhez és felszámolásához szükséges anyagi- és eszköz igényeket, valamint koordinálja a MH Közegészségügyi- Járványügyi Szolgálatának tevékenységét. Meghatározza a védőoltások elosztásának rendjét. Ezen feladatok végrehajtására különböző csoportokat jelölnek ki. Így létezik Operatív csoport, Epidemiológiai csoport, Oltócsoport, Diagnosztikai csoport.
- ❖ A Honvédelmi Minisztérium Állami Egészségügyi Központ Speciális Betegellátási Feladatai
 - A WHO bejelentését követően megalakul a Járványvédelmi Operatív Bizottság, átvizsgálja és szükség szerint módosítja az Influenza Pandémia Tervet. A Bizottság megteszi a szükséges gyakorlati intézkedéseket, készenlétbe helyezi a betegek fogadására a kijelölt influenza pandémiás osztályt a rendkívüli esemény azonnali végrehajtására, biztosítja a szükséges eszközöket.
- ❖ A Védelmi Igazgatás Speciális Feladatai
 - A védelmi igazgatás Speciális feladatai mind a felkészülés, mind a védekezés időszakában a MH Védelmi Hivatal koordinálja. A pandémia elleni felkészülés céljai, hogy a védelmi igazgatás működési folyamatosan biztosítva legyen központi, területi és helyi szinten. A kormányzat folyamatosan tudjon működni a védekezés időszaka alatt. Minősített időszak bevezetése esetén zökkenőmentes legyen az átmenet, a minősített időszaki irányítás, vezetés feltételei biztosítva legyenek. Ezen kívül biztosítani kell a lakosság ellátását, a szolgáltatások és közlekedés feltételeit. A védelmi igazgatás feladatai elkülönülnek a központi államigazgatási szervek működésének, vezetésének fenntartása és támogatása érdekében végrehajtandó és a területi védelmi igazgatási szervek felügyelete, illetve azokkal való együttműködés keretében meghatározott feladatokra. Am még, ezeket a feladatokat is külön részre bontják a szerint, hogy a pandémiára való felkészülés időszakában vagy a védekezés időszakában fogantatosítják. A pandémia lezajlása után is maradnak feladatok, mint például a járványról készített összefoglaló jelentés készítése, a végrehajtott feladatok értékelése, következtetések levonása, esetlegesen az Ágazati Pandémiás Terv módosításának kezdeményezése.

Az Influenza Pandémia Terv pontosítása szükség szerint, illetve a HM Műveleti Központ (HM MK) parancsnok intézkedése alapján lapcserével együtt történik.

KÖVETKEZTETÉSEK

Végső konzekvenciaként megállapítottuk, hogy a Magyarország kormányzati, egészségügyi és más, pandémiák kapcsán érintett szervezetek szakmailag, és az anyagi lehetőségekhez képest maximálisan felkészültek egy járvány kezelésére, az okozott megbetegedések ellátására. Az ezekhez kapcsolódó intézkedések és cselekvéstervek kiadása nemcsak időben, hanem naprakészen és közérthetően, következetesen történik a nemzetközi ajánlások elfogadásával és betartásával együtt. A pandémiára való felkészülés, valamint az elhárítás során a minisztériumok, hivatalok, szolgálatok és katasztrófavédelmi szervezetek és közintézmények együttműködése is példás rendben zajlik mind a mai napig. Továbbá az ÁNTSZ, Országos Tisztifőorvosi Hivatal, Pandémiás Prevenációs Bizottság, Országos

Epidemiológiai Központ és érintett szervek közötti jó kommunikáció lehetővé teszi a veszélyek gyors és hatékony elhárítását.

Javasolnánk továbbá, hogy azok a kételkedők, akik ellenzik a pandémiás védőoltások szétesztését és beadatását, tanulmányozzák át ezt a cikket. Bizonyára ezt követően elgondolkoznak azon melyik esetnek nagyobb a valószínűsége annak, hogy direkt módon az A/H1N1 vírustól betegszenek meg, esetleg kialakul nem várt tartós egészségkárosodás, vagy a védőoltás mellékhatásai miatt alakulnak ki szövődmények.

IRODALOMJEGYZÉK

1. Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára, Akadémiai Kiadó, Budapest 1973.
2. Epinfo- Epidemiológiai Információs hetilap- Madárinfluenza a leggyakrabban felmerülő kérdések és válaszok- 13. évfolyam 1. szám-2006. január 13.
3. Gergely Lajos: Orvosi mikrobiológia 2. kiadás, Alliter Kiadói és Oktatásfejlesztő Alapítvány, Budapest, 2003.
4. Herold, Gerd: Belgyógyászat 5. kiadás, Magyar kiadás, főszerkesztő: Romics László B+V Lap- és Könyvkiadó, 2007
5. Tompa Anna: Népegészségtani ismeretek, Semmelweis Kiadó, Budapest, 2008.
6. Az MH Influenza Pandémia terve, Honvédelmi Minisztérium , 2008
7. Az influenza A/H1N1 vírus által okozott, Magyarországon felderített megbetegedések 2009. május 25- 2009. augusztus 8.- Országos Epidemiológiai Központ-2009. szeptember 26.-
<http://www.oek.hu/oek.web?to=1248,3,1601,1609&nid=788&pid=1&lang=hun>
8. Az Országgyűlés Egészségügyi Bizottságának Állásfoglalása- „Az új típusú influenza vírus elleni védekezés feladatairól”-2009. október 14.
9. Dr. Bujdosó László: Lokális válaszok globális kérdésekre, 2009. október 14.
10. Dr. Csohán Ágnes: Az új influenzavírus- tapasztalataink és feladataink, 2009. szeptember 29.
11. Dr. Csohán Ágnes: A 2009. évi A/H1N1 influenza pandémia nemzetközi tapasztalatai, 2009. szeptember 02.
12. Dr. Lencsés Gyöngyi: Teendők az „új influenza” A/H1N1 vírus által okozott megbetegedés esetén, 2009. október 10.
13. Kérdések és válaszok az új influenzáról, a megelőzésről, a védőoltásról- ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatal Kommunikációs Főosztály, 2009. október 18.
14. Pandémiás terv és kríziskommunikációs terv készítéséhez, intézmények, gazdasági és civil szervezetek részére- ÁNTSZ